OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Demokratia, kieli ja perusoikeusasioiden yksikkö
Ylitarkastaja Katriina Nousiainen
Oikeushallinto-osasto
Kansainvälisen oikeudenhoidon yksikkö
Erityisasiantuntija Inkeri Helenius

3.10.2018

EU/2018/1166
EU/2018/1170
EU/2018/0987
EU/2018/0990
EU/2018/0992
EU/2018/0993
EU/2018/0986
EU/2018/0996

Eduskunta / Lakivaliokunta

U 60/2018
U 45/2018
E 29/2018

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston U-kirjelmästä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi perusoikeudet ja arvot- rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021-2027 (COM(2018) 383 final) ja ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeusalan rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021-2027 (COM(2018) 384 final), U 60/2018 vp; valtioneuvoston U-kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus), (COM(2018) 322 final); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös), (COM(2018) 325 final); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus), (COM(2018) 327 final); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus), (COM(2018) 326 final); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus), (COM(2018) 328 final) sekä; 6.) ehdotus Eu-

roopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä), (COM(2018) 323 final), U 45/2018 vp ja valtioneuvoston E-kirjelmästä eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2021-2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi, E 29/2018 vp.

Oikeusalan asetusehdotukset (U 60/2018)

Komission asetusehdotuksilla perustettavat rahoitusohjelmat muodostavat uuden oikeusalan, oikeuksien ja arvojen rahaston, jonka tavoitteena on EU-lainsäädännön tehokas ja yhdenmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen sekä avointen ja demokraattisten yhteiskuntien ylläpitäminen, kansalaisten luottamuksen lisääminen Euroopan unioniin sekä oikeusvaltioperiaatteen pohjalle rakentuvan eurooppalaisen oikeuden alueen luomisen edistäminen. Asetusehdotukset ovat osa laajempia toimia varmistaa unionin yhteisten arvojen kunnioittaminen jäsenvaltioissa.

Ehdotetun perusoikeuksien ja arvojen -ohjelman arvioitu budjetti vuosille 2021-2027 on noin 570 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin. Ohjelman tavoitteena on erityisesti tasa-arvon ja perusoikeuksien edistäminen, kansalaisten aktiivisuuden, demokraattisen osallistumisen ja henkilötietojen suojan edistäminen Euroopan unionissa sekä väkivallan ehkäiseminen. Ohjelmassa yhdistyvät aiemmin erillään toimineet perusoikeudet, kansalaisuus ja tasa-arvo -ohjelma sekä Kansalaisten Eurooppa -ohjelma.

Ehdotetun oikeusalan ohjelman arvioitu budjetti vuosille 2021-2027 on noin 271 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin. Ohjelman tavoitteena on erityisesti luoda toimiva oikeusalue, pyrkiä edistämään ja tukemaan oikeusalan koulutusta yhteisen oikeus-, oikeudenkäyttö- ja oikeusvaltiokulttuurin luomiseksi sekä helpottaa tehokkaan ja kaikkia koskevan oikeussuojan ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuutta.

Asetusehdotusten tarkemman sisällön osalta viitataan U-kirjelmään.

Ehdotusten käsittelyvaihe EU-tasolla

Neuvostossa perusoikeudet ja arvot -ohjelmaehdotuksen käsittely aloitettiin syyskuussa 2018 ja työryhmäkokouksia on tähän mennessä ollut yksi.

Neuvostossa oikeusalan ohjelmaehdotuksen käsittely aloitettiin heinäkuussa 2018 ja työryhmäkokouksia on tähän mennessä ollut kaksi.

Ohjelmaehdotusten osalta vastuuvaliokuntia Euroopan parlamentissa on kaksi: kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) ja

oikeusasioiden valiokunta (JURI). Esittelijöiden mietintöluonnosta asetuksesta ei ole vielä esitelty valiokunnille.

Vaikutukset Suomen kannalta

Ehdotuksilla ei ole vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset täsmentyvät osana rahoituskehysneuvotteluiden kokonaisuutta ja lopputulos selviää neuvottelujen päättyessä.

Asetusehdotuksissa ei ole suuria sisällöllisiä muutoksia nykyisiin ohjelmiin verrattuna. Suomelle tärkeät teemat, kuten sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen, ovat edelleen vahvasti mukana perusoikeudet ja arvot -ohjelman sisällöissä. Tuki kansalaisyhteiskunnalle on keskeinen painopiste ohjelmassa. Suomen kannalta on myös tärkeää, että EU-jäsenmaat voivat aiempien ohjelmien mukaisesti saada lisätukea kansallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuspolitiikkojensa kehittämiseen. Tämä tukee Suomen kansallisia pyrkimyksiä mutta myös EU-tason myönteistä perusoikeuskehitystä.

Oikeusalan asetusehdotuksessa korostuvat oikeusvaltioperiaatteeseen, vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan oikeusalueen kehittäminen, mikä on Suomen kannalta kannatettavaa. Oikeusalan ohjelman kannalta Suomelle tärkeitä teemoja on ollut myös Euroopan tasoisten verkostojen, esimerkiksi Euroopan juridinen koulutusverkosto, tukeminen, mikä jatkuu myös annetun asetusehdotuksen perusteella.

Komission asetusehdotus sisältää ehdotuksen neuvontapistetoiminnan laajentamisesta ehdotettuihin rahoitusohjelmiin. Suomen kannalta tämä on kannatettavaa, koska se voi lisätä hakijoiden määrää ja siten rahoitusohjelman hyödyntämistä.

U 45/2018 ja E 29/2018

Komissio antoi 2.5.2018 ehdotuksensa uudeksi rahoituskehykseksi vuosille 2021-2027. Komission ehdotuksen mukaisesti uudessa kehyksessä on seitsemän pääotsaketta, joista oikeusalan rahoitusohjelmat kuuluvat otsakkeeseen kaksi: yhteenkuuluvuus ja arvot. Oikeusalan rahoitusohjelmien lisäksi useilla muilla komission antamilla asetusehdotuksilla on yhtymäkohtia ja synergioita oikeusalan rahoituksen kanssa. Tällaisia ovat muun muassa asetusehdotukset sisäisen turvallisuuden rahaston, turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston ja Digitaalinen Eurooppa-ohjelman perustamiseksi.

Oikeusministeriö yhtyy valtioneuvoston esittämään kantaan asioissa U 45/2018 ja E 29/2018.